

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи

з дисципліни

**«БЕЗБАР'ЄРНЕ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНЕ
СЕРЕДОВИЩЕ»**

*(для студентів 3 курсу спеціальності
191 – Архітектура та містобудування)*

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни ««Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище» (для студентів 3 курсу спеціальності 191 – Архітектура та містобудування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. І. В. Древаль. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 21 с.

Укладачі д-р арх., доц. І. В. Древаль

Рецензент

Ю. В. Жмурко, кандидат архітектури, доцент кафедри містобудування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою містобудування, протокол № 4 від 12.12.2020.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ	5
1.1 Формулювання тематики практичних занять та самостійної роботи.....	5
1.2 Програма навчальної дисципліни.....	6
2 ПЛАН ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
2.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1.1 Аналіз містобудівних умов формування безбар'єрного міського середовища.....	8
2.2 Практичні заняття за змістовим модулем 1.2 Основні принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища.....	9
2.3 Практичні заняття за змістовим модулем 1.3 Прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в структурі проектованої ділянки.....	9
3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РОЗДІЛІВ РОБОТИ.....	10
4 САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТА.....	12
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	14
ДОДАТКИ.....	15

ВСТУП

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище» є актуальні проблеми проектування безбар'єрного архітектурного середовища, формування комфортного середовища для усіх категорій населення, в тому числі маломобільних груп. В результаті опанування змісту даної дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні складові передпроектного аналізу в ході здійснення проектної діяльності в архітектурі та містобудуванні;
- складові аналізу природних умов проектованої ділянки;
- основні вимоги щодо формування комфортного середовища для маломобільних груп населення;
- основні принципи формування безбар'єрного міського архітектурно-містобудівного середовища;
- основні прийоми архітектурно-містобудівного формування безбар'єрного міського середовища;

вміти:

- виконувати аналіз містобудівних умов формування безбар'єрного міського середовища;
- застосовувати принципи формування безбар'єрного міського архітектурно-містобудівного середовища в ході проектування архітектурно-містобудівних об'єктів;
- використовувати прийоми формування безбар'єрного міського архітектурно-містобудівного середовища в ході проектування архітектурно-містобудівних об'єктів;

мати компетентності:

- щодо передпроектного аналізу архітектурно-містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища;
- щодо формування безбар'єрного міського середовища в структурі проектованої ділянки.

Завданнями дисципліни є:

- опанування методикою передпроектного аналізу архітектурно-містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища;
- опанування принципами та прийомами формування безбар'єрного міського середовища в структурі проектованої ділянки.

1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ

1.1 Формулювання тематики практичних занять та самостійної роботи

Дисципліна «Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище» складається з трьох змістових модулів, кожен з яких включає свої навчальні елементи. Практичні завдання, які студенти виконують за програмою курсу, відповідають меті даної дисципліни за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування. Програмний результат навчання з даної дисципліни передбачає застосовувати набуті знання до комплексного проектування естетично виразного, гармонійного, комфортного, інклюзивного та безпечного архітектурного середовища, предметно-просторових середовищних ситуацій, систем і об'єктів (розроблення дизайнерських концепцій та участь у розробленні проектної документації). Результатом навчання повинно стати опанування методикою передпроектного аналізу архітектурно-містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища, а також опанування принципами та прийомами формування безбар'єрного міського середовища в структурі проектованої ділянки.

Сьогодні існує значне різноманіття містобудівних умов як тих, що склалися історично, так і новобудов. Це вимагає ретельного вивчення проектованої ситуації і диференційованого підходу до проектування безбар'єрного середовища, а саме використовувати два основні підходи:

- використання методів адаптації архітектурно-містобудівного середовища, що вже склалося історично, до потреб маломобільних груп населення (МГН);
- використання методів універсального дизайну при новій забудові вільних міських територій для забезпечення їх інклюзивних якостей.

Зміст курсу відповідає основним вимогам щодо виховання у студентів здібностей виконувати такі процедури професійної діяльності як:

- дотримуватись у своїй діяльності нормативних вимог ДБН Б 2.2.-12:2018 «Планування і забудова територій» на основі результатів передпроектного аналізу проектованої ділянки, що включає: аналіз розміщення проектованої території в структурі міста, району; аналіз природних умов проектованої ділянки (особливо рельєфу, озеленення); функціонально-планувальний аналіз проектованої ділянки.

На основі проведеного аналізу студент повинен зробити висновки щодо відповідності проектованої ділянки завданням формування безбар'єрного міського середовища; визначати основні функціональні та планувальні властивості ділянки; використовувати прийоми графічного оформлення аналітичних схем на стадії передпроектного аналізу.

Теми практичних завдань формуються в залежності від типу проектованої ділянки та конкретних завдань формування безбар'єрного міського середовища. В рамках даного курсу студентам пропонується виконати передпроектний аналіз території ділянки історичного центру міста, або кварталу (мікрорайону) для її адаптації для потреб маломобільних груп населення.

1.2 Програма навчальної дисципліни

Модуль 1 Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище

Змістовий модуль 1

Аналіз містобудівних умов формування безбар'єрного міського середовища

Розглядаються містобудівні вимоги формування безбар'єрного міського середовища за ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій». Аналізуються елементи містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на його різних ієрархічних рівнях.

Тема 1 Нормативні вимоги формування безбар'єрного міського середовища.

Тема 2 Формування безбар'єрного міського середовища на його різних ієрархічних рівнях міського простору.

Змістовий модуль 2

Основні принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища

Визначаються принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівні міста, а також принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівні житлових районів та житлових кварталів. Аналізуються застосування принципів універсального дизайну та адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних та соціально-економічних умовах.

Тема 3 Формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівні міста, житлових районів та житлових кварталів.

Тема 4 Принципи універсального дизайну та адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища

Змістовий модуль 3

Прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в структурі проектованої ділянки

Визначаються прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівні міста, а також прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівні житлових районів та житлових кварталів.

Визначаються прийоми універсального дизайну та адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних та соціально-економічних умовах.

Тема 5 Прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища.

Тема 6 Прийоми універсального дизайну та адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища.

2 ПЛАН ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне завдання виконується відповідно до вимог цих методичних вказівок та основних положень, прийнятих в ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій».

При організації та проведенні практичних занять з даного курсу ставиться завдання поетапного засвоєння студентами знань, вмінь, професійних навичок розробки проектної документації на стадії передпроектного аналізу в архітектурному проектуванні, а також розробки проектних пропозицій щодо адаптації архітектурно-містобудівного середовища, що склалося, до потреб маломобільних груп населення.

В ході опрацювання аналітичних схем здійснюється дослідження проектованої ситуації і робляться висновки, важливі для прийняття проектного рішення. Особлива увага приділяється таким містобудівним умовам як: наявні транспортні та пішохідні комунікації, характеристики рельєфу та існуючих озелених ділянок. Звертається увага на ситуацію проектування: будівництво на вільній території, або архітектурно-містобудівне середовище в умовах забудови, що склалася історично. В залежності від цього обираються принципи та прийоми формування безбар'єрного міського простору.

2.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1 Аналіз містобудівних умов формування безбар'єрного міського середовища

Теми практичних занять

Практичні заняття першого змістовного модуля включають такі теми:

1. Тема 1.1 Ознайомлення з містобудівними вимогами формування безбар'єрного міського середовища за ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій».

На першому занятті відбувається видача практичного завдання, обговорення його мети, складових частин, засобів та термінів виконання, способів подання графічних і текстових матеріалів. Ознайомлення з містобудівними вимогами формування безбар'єрного міського середовища за ДБН Б.2.2-12:2018 Вибір об'єктів проектування. Вибір проєктованих ділянок для їх передпроектного аналізу.

2. Тема 1.2 Опрацювання прикладу аналізу елементів містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на ієрархічних рівнях: місто, житловий район, квартал, парк.

На другому занятті відбувається обговорення прикладів аналізу елементів містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на ієрархічних рівнях: місто, житловий район, квартал, парк. Обговорення підготовлених студентами прикладів надає можливість порівняти їх за позитивними та негативними характеристиками.

2.2 Практичні заняття за змістовим модулем 2 Основні принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища

Теми практичних занять

3. Тема 2.1 Опрацювання прикладів застосування принципів формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівнях: міста, житлового району, кварталу, парку на засадах адаптації.

Проведення практичних занять другої теми першого змістовного модуля передбачає такі складові: обговорення прикладів аналізу елементів містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на ієрархічних рівнях: місто, житловий район, квартал, парк; обговорення в групі даних прикладів; визначення та оцінка негативних та позитивних прикладів. Узагальнення досвіду для завершення аналітичних таблиць за темою 2.1.

Результати роботи викладаються у вигляді аналітичних схем з текстовими поясненнями на форматі А-3.

4. Тема 2.2 Опрацювання прикладів застосування принципів універсального дизайну або адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних умовах: історичного центру міста, нового житлового району.

Під час заняття відбуваються обговорення в групі прикладів застосування різних принципів формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в різних ситуаціях проектування: будівництво на вільній території, або архітектурно-містобудівне середовище в умовах забудови, що склалася історично. Звертається увага на різницю у прикладах застосування принципів адаптації містобудівного середовища до потреб МГН та принципів універсального дизайну.

Результати роботи викладаються у вигляді аналітичних схем з текстовими поясненнями на форматі А-3.

2.3 Практичні заняття за змістовим модулем 3

Прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в структурі проектової ділянки

Теми практичних занять

5. Тема 3.1 Опрацювання прикладів застосування прийомів формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівнях: міста, житлових районів, кварталів, або ландшафтно-рекреаційного простору.

Під час заняття відбувається обговорення прийомів формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на рівнях: міста, житлових районів, кварталів, або ландшафтно-рекреаційного простору. Обговорення доцільності використання різних принципів (адаптивного та універсального дизайну) в проектуванні міського середовища з врахуванням потреб МГН та залучення відповідних прийомів.

Результати роботи викладаються у вигляді аналітичних схем з текстовими поясненнями на форматі А-3.

6. Тема 3.2. Опрацювання прикладів застосування прийомів універсального дизайну або адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних умовах: історичного центру міста, нового житлового району, ландшафтно-рекреаційного об'єкту.

Під час заняття відбувається обговорення проектних рішень з формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на проектованій ділянці за різними базовими принципами: адаптивного та універсального дизайну).

Результати роботи викладаються у вигляді схеми на підоснові ділянки масштабу М 1:500 з відповідними графічними та текстовими поясненнями.

На усіх практичних заняттях результати проведеної роботи підлягають вибірковому обговоренню в групі та корегуванню текстової і графічної частин в випадку необхідності.

3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РОЗДІЛІВ РОБОТИ

При організації та проведенні практичних занять з курсу «Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище» ставиться завдання поетапного засвоєння студентами знань, вмінь, професійних навичок розробки проектної документації, а саме ситуаційних та аналітичних схем на стадії передпроектного дослідження та проектних пропозицій на стадії розробки концепції проектного рішення, або передпроектних розробок. Для цього студент повинен перед кожним практичним заняттям виконати певний об'єм роботи за тематикою, вказаною в методичних вказівках. В ході практичного заняття відбувається перевірка роботи та обговорення теми заняття.

Усі перелічені розділи практичної роботи повинні відповідати змістовним модулям. Перша тема практичних занять носить ознайомлювальний характер.

Ознайомлення з містобудівними вимогами формування безбар'єрного міського середовища за ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій» відбувається шляхом аналізу тексту документу та реферування основних положень за даною темою.

Вибір об'єктів проектування, тобто проєктованих ділянок для їх передпроектного аналізу та розробки в подальшому пропозицій щодо формування безбар'єрного міського середовища відбувається переважно на території м. Харкова. Однак за погодженням з викладачем можуть бути обрані ділянки з інших міст України.

Опрацювання прикладів аналізу елементів містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на ієрархічних рівнях: місто, житловий район, квартал, парк відбувається шляхом отримання інформації з натурних спостережень містобудівного простору м. Харкова (інших міст), фото фіксації, а також залучення інтернет-ресурсів.

На рівні «місто» безбар'єрне міське середовище формується за рахунок забезпечення доступу в нормований часовий термін усіх важливих міських об'єктів (міських центрів суспільного обслуговування, вокзалів, рекреацій). Це стосується, насамперед просторової та технологічної організації громадського транспортного обслуговування. На рівнях «житловий район, квартал» безбар'єрне міське середовище формується за рахунок забезпечення доступу до усіх об'єктів первинного та періодичного обслуговування як із застосуванням

транспорту, так і шляхом пішохідного пересування. На даному рівні важливе проаналізувати наявність обладнаних транспортних зупинок, пішохідних шляхів необхідної ширини та уклонів, безпечних переходів, куточків відпочинку, пандусів для входів у будівлі.

На рівні «парк, сквер» безбар'єрне міське середовище формується за рахунок забезпечення вільного та безпечного пересування по їх території представників МГН, а також наявності туалетів, елементів інформації та орієнтації.

В ході опрацювання аналітичних схем здійснюється дослідження проектованої ситуації і робляться висновки, важливі для прийняття проектного рішення. Особлива увага приділяється таким містобудівним умовам як: особливості ситуації проектування (в умова з забудови, що склалася, або нового будівництва на вільній території); наявності та характеристикам транспортних та пішохідних комунікацій; особливості існуючої забудови (архітектурно-містобудівний контекст), характеристики існуючих озелених просторів та рельєфу ділянки. Приклад передпроектного дослідження території наведений у додатку Е.

Опрацювання прикладів застосування принципів універсального дизайну або адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних умовах: історичного центру міста, нового житлового району відбувається на основі застосування натурних спостережень, або залучення інтернет-ресурсів.

Опрацювання прикладів застосування прийомів універсального дизайну або адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних умовах (історичного центру міста, нового житлового району, ландшафтно-рекреаційного об'єкту) відбувається шляхом обговорення проектних рішень з формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на проектованій ділянці за різними базовими принципами: адаптивного та універсального дизайну).

Приклад проектної пропозиції такого рішення наведений у додатку Ж.

У результаті виконання практичних занять студент повинен оволодіти основами передпроектного аналізу в архітектурному проектуванні та опрацюванню необхідних для цього аналітичних схем.

4 САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТА

Зміст завдань самостійної практичної роботи

Самостійна навчальна робота студента спрямована на з оволодіння знаннями з курсу «Безбар'єрне архітектурно-містобудівне середовище» і має такі складові:

- ознайомлення з основними містобудівними умовами та вимогами щодо проектування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища;
- графічне опрацювання аналітичних схем-моделей містобудівних умов проектування на різних ділянках містобудівного простору;
- ознайомлення з основними принципами та прийомами формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища: архітектурно-містобудівних адаптацій та універсального дизайну міського простору.

Графічна частина завдання оформлюється у вигляді альбому формату А-3. Текстові частини роботи оформлюються на форматі А-4.

Модуль 1 Основи передпроектного аналізу в архітектурі

Змістовий модуль 1 Аналіз містобудівних умов формування безбар'єрного міського середовища

Завдання 1. Підготовка реферату на тему: «Формування безбар'єрного міського середовища за ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій». Це завдання виконується на основі аналізу тексту документу та реферування основних положень за даною темою.

Реферати підлягають вибіркового обговоренню в групі під час практичного заняття.

Завдання 2. Опрацювання завдання «Приклади аналізу елементів містобудівного простору в контексті формування безбар'єрного міського середовища на ієрархічних рівнях: місто, житловий район, квартал, парк» виконується на основі аналізу натурних спостережень та залучення інтернет-ресурсів. Результати аналізу оформлюються на форматі А-3. На базі виконаного етапу роботи відбувається підготовка до обговорення результатів аналізу в групі.

Змістовий модуль 2 Основні принципи формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища

Завдання 3. Опрацювання завдання «Аналіз містобудівної ситуації, характеристик архітектурно-містобудівного середовища та виявлення проблемних елементів на проєктованій ділянці» відбувається в графічній формі в ході розробки відповідних схем. Приклад такої схеми наведений у

додатку Ж (рис. Ж.1). Результати аналізу оформлюються на форматі А-3. На базі виконаного етапу роботи відбувається підготовка до обговорення результатів аналізу в групі.

Завдання 4. Опрацювання завдання ««Визначення принципів універсального дизайну або адаптації при формуванні архітектурно-містобудівного середовища для потреб МГН»» відбувається в графічній формі в ході розробки відповідних схем. На схемах наводяться приклади застосування різних принципів формування безбар'єрного міського середовища у вигляді фото, схем. Результати аналізу оформлюються на форматі А-3. На базі виконаного етапу роботи відбувається підготовка до обговорення результатів аналізу в групі.

Змістовий модуль 3 Прийоми формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в структурі проектованої ділянки

Завдання 5 Опрацювання прикладів застосування прийомів формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища в різних містобудівних умовах (історичного центру міста, нового житлового району, ландшафтно-рекреаційного об'єкту) відбувається в графічній формі в ході розробки відповідних схем. На схемах наводяться приклади застосування різних прийомів формування безбар'єрного міського середовища у вигляді фото, схем. Результати аналізу оформлюються на форматі А-3. На базі виконаного етапу роботи відбувається підготовка до обговорення результатів аналізу в групі.

Завдання 6. «Опрацювання проектної пропозиції формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища на проектованій ділянці» відбувається в графічній формі в ході розробки відповідної схеми. На схемі зображується концептуальна пропозиція формування безбар'єрного міського середовища у вигляді схеми генплану проектованої ділянки (М 1:500) та зображень елементів безбар'єрного простору. Результати аналізу оформлюються на форматі А-3. На базі виконаного етапу роботи відбувається підготовка до обговорення результатів аналізу в групі.

Приклад виконання завданні наведений у додатку Е.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій. – Київ : МінрегіонбудУкраїни, [2018]. – (Державні будівельні норми України). ДБН Б.2.2-12:2018. – Чинний від 2018-09-01. – Київ. 2018. – 179 с. Режим доступу: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_360_92_ua/1-1-0-116
2. ДБН Б.1.1-15:2012. Склад і зміст генерального плану населеного пункту. – Київ : Мінрегіон України, 2012. – 50 с. Режим доступу: <http://kbu.org.ua/assets/app/documents/dbn2/19.1.%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%91.1.115~2012.%20%D0%A1%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%20%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0.pdf>
3. ДБН В.2.3-5-2001 «Вулиці та дороги населених пунктів». – Київ : Держбуд України, 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interiorfor.com/dbn-v1/dbn-v-2-3-5-2001/>
4. Маршрут, как средство адаптации городского пространства потребностям МГН (на примере центра г. Харькова) / Научные ответы на вызовы современности : Архитектура и строительство : монография/ [авт. кол. : И. В. Древаль, А. А. Варламов, Я. М. Юрик и др.]. – Одесса : КУПРИЕНКО СВ, 2016 – 143 с.
Режим доступу: https://www.sworld.com.ua/files/content_simp/s6/book7.pdf
5. Шостак А. С. Современные подходы в формировании доступной городской среды / А. С. Шостак // Архітектурний вісник КНУБА : НАУК. – вироб. збірник – Київ : Кнуба, 2017. – Вип. 13 – С. 365–373. – ISSN 2519-8661
Режим доступу: <http://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/4752/38.pdf>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рекомендації щодо формування безбар'єрного архітектурно-містобудівного середовища

При формуванні безбар'єрного простору на певній міській території слід дотримуватись принципу безперервності пішохідних і транспортних шляхів, що забезпечують доступ інвалідів і маломобільних осіб в будівлі або до відкритих просторів загального користування. Ці шляхи повинні стикуватися із зовнішніми по відношенню до ділянки комунікаціями і зупинками міського транспорту.

При цьому необхідно:

- розділяти по можливості пішохідні і транспортні потоки на ділянці;
- забезпечувати зручні шляхи руху до усіх функціональних зон і майданчиків ділянки, а також входів, елементів благоустрою і зовнішнього інженерного устаткування, доступні МГН;
- забезпечувати, по можливості, критими найкоротшими переходами зв'язок між входами в будівлі комплексу, утвореного об'єктами, що окремо стоять на єдиній ділянці.

При перетині пішохідних шляхів транспортними засобами у вхідних вузлів будівель або входів на ділянку слід проектувати елементи завчасного попередження місць перетину з дотриманням заходів безпеки руху, аж до його регулювання.

Тактильні засоби застережливої інформації і сигналізації слід розміщувати не ближче 0,8 м від зони зміни шляху.

При поєднанні на ділянці шляхів руху відвідувачів з проїздами для транспорту рекомендується робити обмежувальну (латеральну) розмітку пішохідних шляхів на дорогах відповідно до вимог Правил дорожнього руху. Ширина смуг руху повинна забезпечувати безпечну розбіжність людей, у тому числі що використовують технічні засоби реабілітації, з автотранспортом. Смугу руху інвалідів на кріслах-колясках і механічних колясках рекомендується виділяти з лівого боку на смузі пішохідного руху на ділянці, пішохідних дорогах, алеях.

Лінії розмітки шляхів для осіб з порушеннями зору слід виконувати з використанням рифленої поверхні і з дублюванням кольором.

На ділянках перед входами в громадські будівлі районного або муніципального значення рекомендується створювати майданчики для відпочинку, що озеленюють і облаштовані, обладнані навісами, лавами,

телефонами-автоматами, покажчиками, світильниками, сигналізацією і тому подібне

На земельних ділянках підприємств живлення і торгівлі доцільно організувати зону загального користування з місцями короткочасного відпочинку МГН, обладнавши ці зони інформаційними і рекламними пристроями. Масштабний до людини характер таких зон може бути посилений різноманітними видами мощення, системою освітлення, покажчиками, елементами озеленення: вазонами, квітковими вигородками, орієнтирами, що являються одночасно, для людей з недоліками зору.

У зоні стоянок особистого автотранспорту МГН відвідувачів громадських будівель слід виділяти місця для парковки їх автотранспортних засобів, які не повинні загороджуватися іншими паркованими автомашинами. За наявності на стоянці місць для парковки автомашин, салони яких пристосовані для перевезення інвалідів на кріслах-колясках, ширина бічних підходів до місць стоянки таких машин має бути не менше 2,5 м.

На відкритих індивідуальних автостоянках біля закладів обслуговування слід виділяти не менше 10 % місць (але не менше одного місця) для транспорту інвалідів. Ці місця повинні позначатися знаками, прийнятими в міжнародній практиці.

В межах ділянок будівель і споруд рекомендується забезпечувати безперервність інформації на шляхах руху до місць обслуговування і відпочинку. При проектуванні на приоб'єктних ділянках інформаційних вузлів рекомендується в зоні очікування таких вузлів візуальну інформацію дублювати тактильною.

Місця для особистого автотранспорту представників МГН бажано розміщувати поблизу входу, доступного для інвалідів, але не далі 50 м, а при житлових будинках – не далі 100 м. Ширина зони для паркування автомобіля інваліда повинна бути не менше 3,5 м.

Майданчики для зупинки спеціалізованих засобів громадського транспорту, який перевозить лише інвалідів, слід передбачати на відстані не далі 100 м від входів до громадських будинків, доступних для МГН.

ДОДАТОК Б

Приклад обрання проектованої ділянки для формування безбар'єрного міського середовища

1. ЗОНИ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ (18- ПОЧ.20 СТ.)

2. ЗОНИ СЕЛЬБИЦНОЇ ЗАБУДОВИ (СЕР. 20 СТ.)

3. ЗОНИ НОВОБУДОВ

4. РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ ЗАГАЛЬНОГО
КОРИСТУВАННЯ

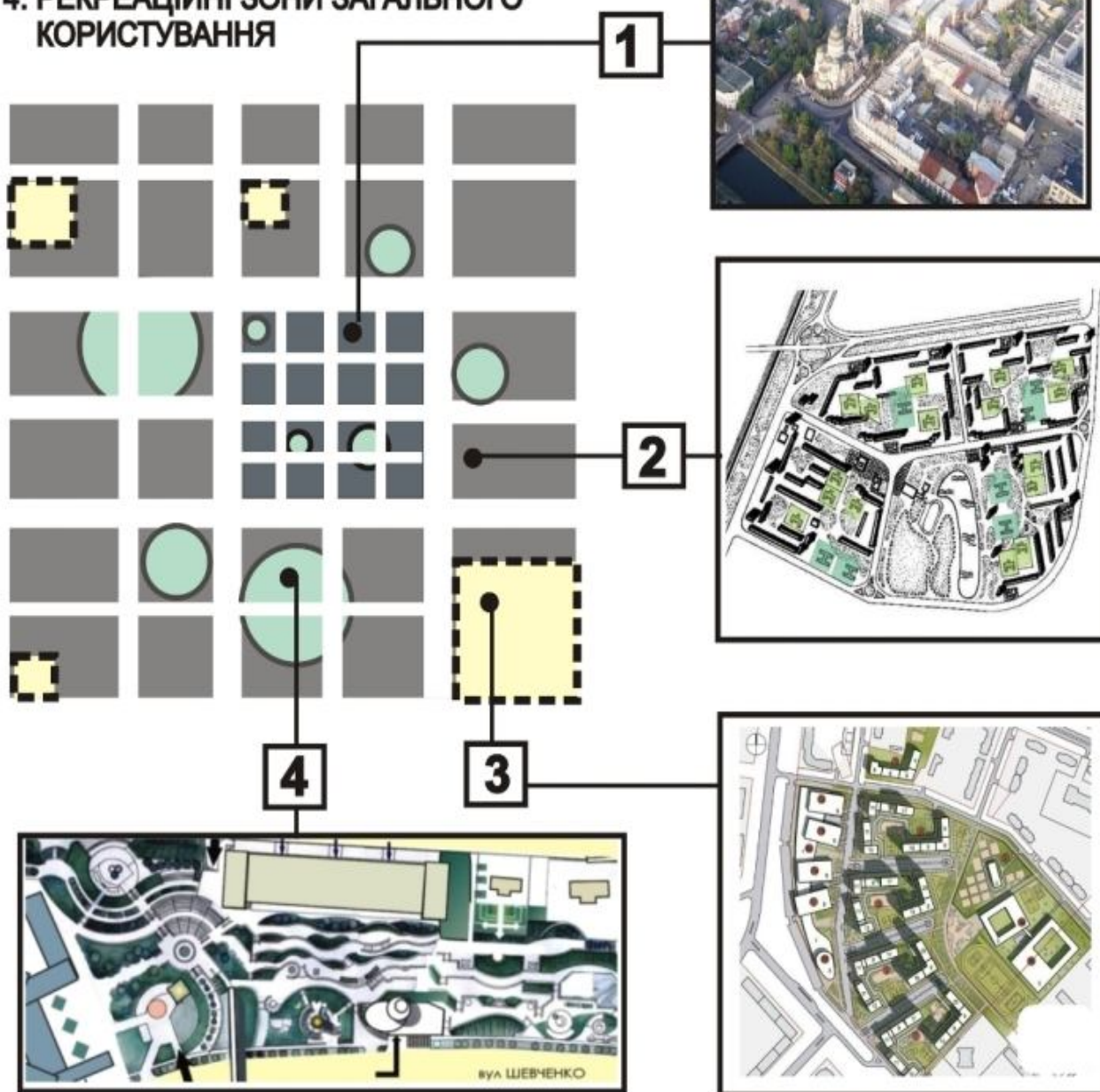

Рисунок Б.1 – Типи містобудівних просторів

ДОДАТОК В

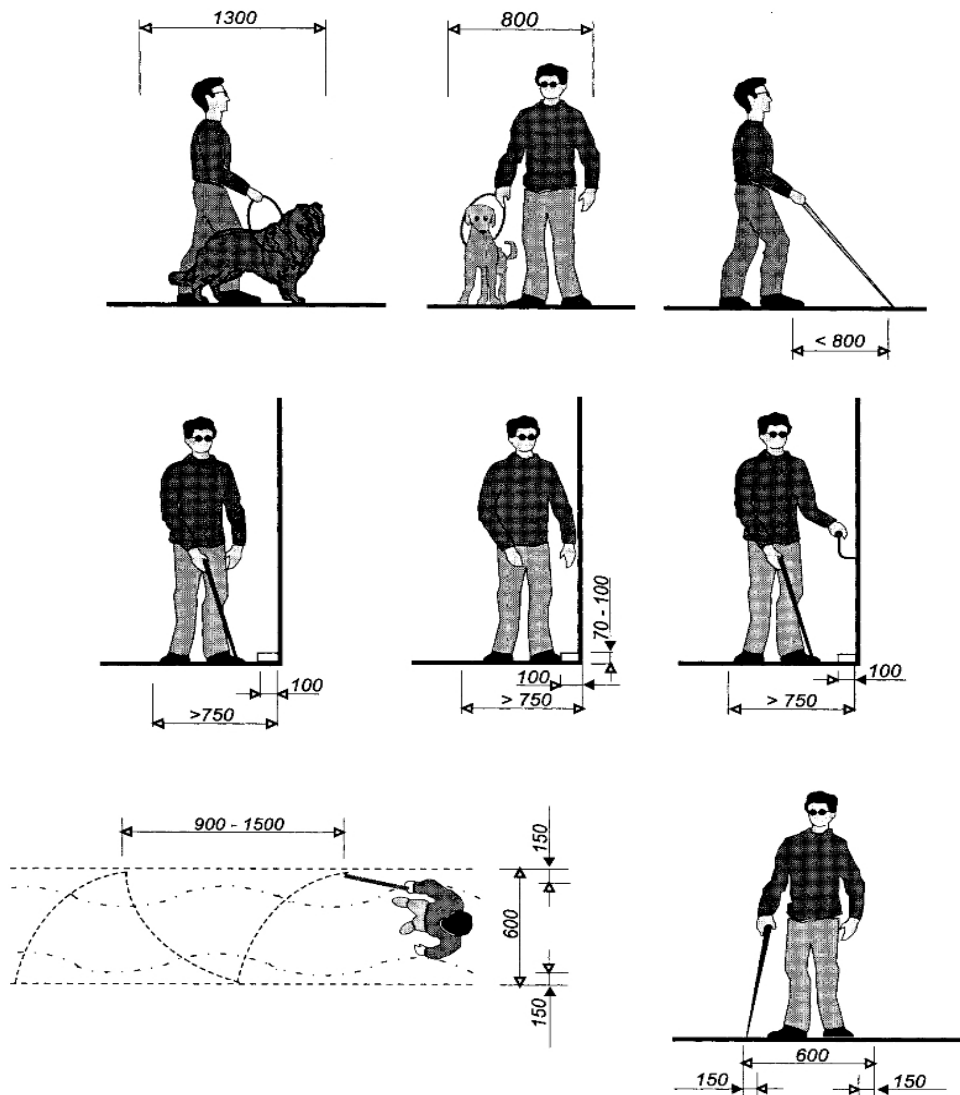

Рисунок В.1 – Параметри зон МНГ з вадами зору

ДОДАТОК Г

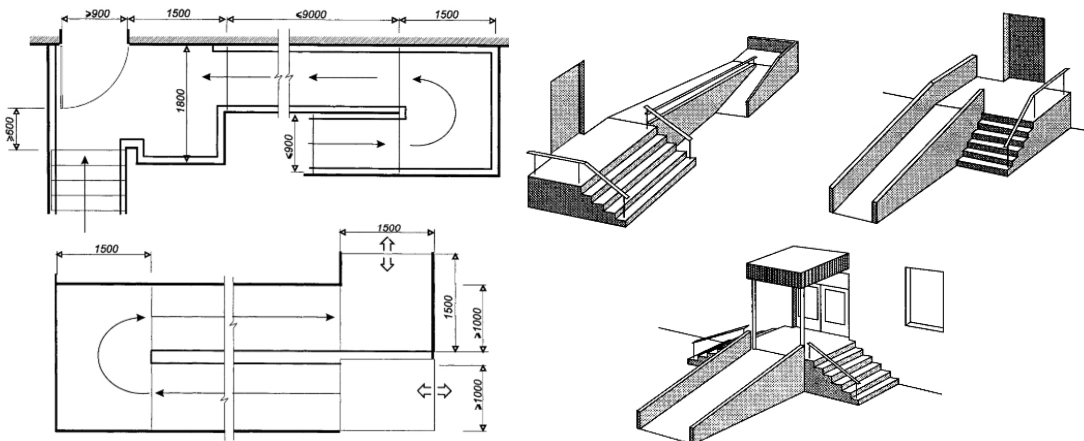

Рисунок Г.1 – Організація пандусів при входах у будівлі для МНГ

ДОДАТОК Д

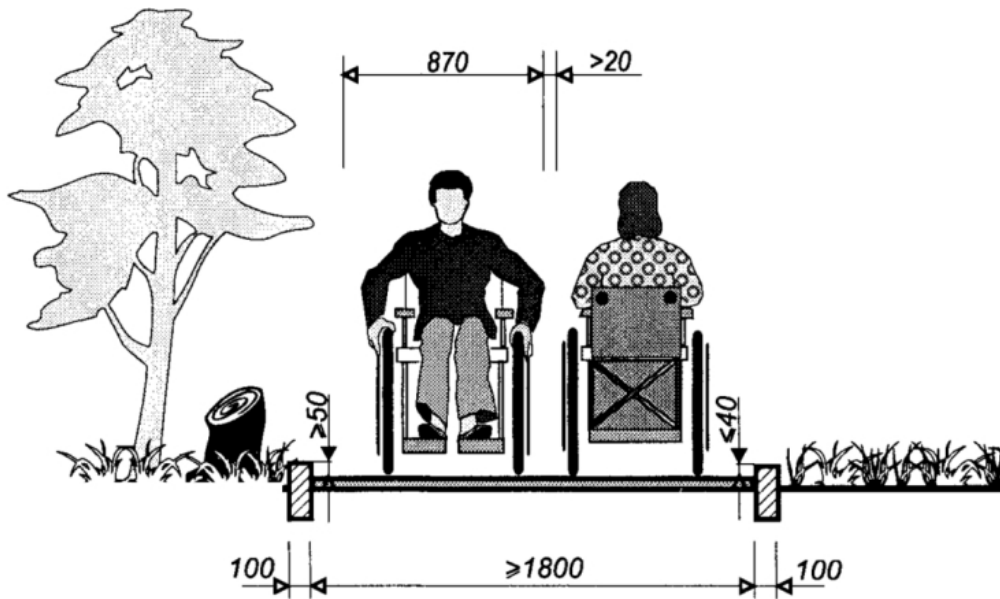
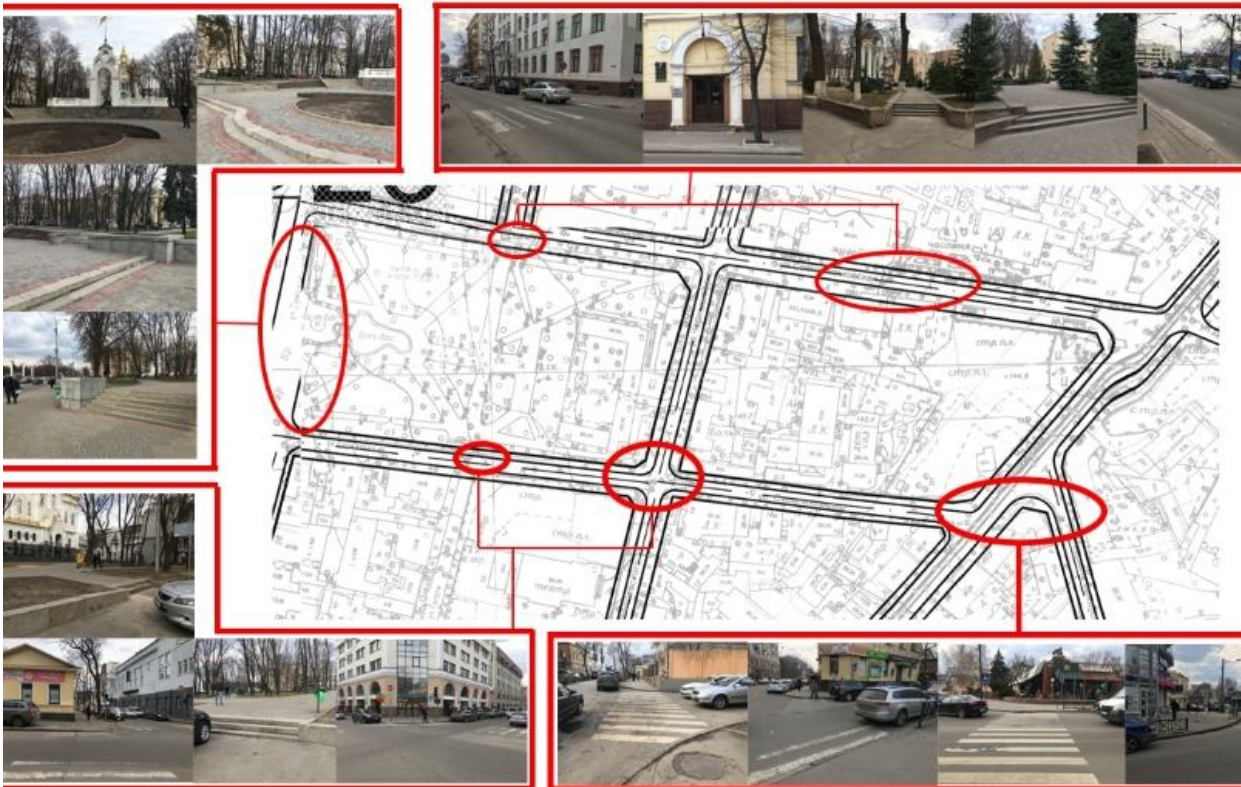

Рисунок Д.1 – Організація проїздів для МГН

ДОДАТОК Ж

**План-схема аналізу сучасного стану пішохідної частини
проектованої ділянки. Бар'єри на шляхах руху маломобільних груп населення**

**Рисунок Е.1 – Приклад аналізу містобудівної ситуації для формування
безбар'єрного середовища. Виявлення проблемних місць**

ДОДАТОК Е

4 План-схема планування «безбар'єрного маршруту» для маломобільних груп населення в структурі проектованої ділянки як засіб її адаптації до потреб маломобільних груп населення.

Рисунок Е.1 – Приклад проектної пропозиції з формування безбар'єрного середовища

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи

з дисципліни

**«БЕЗБАР'ЄРНЕ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНЕ
СЕРЕДОВИЩЕ»**

*(для студентів 3 курсу спеціальності
191 – Архітектура та містобудування)*

Укладач **ДРЕВАЛЬ** Ірина Владиславівна

Відповідальний за випуск *Г. Л. Коптева*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Древаль*

План 2021, поз. 480М.

Підп. до друку 11.03.2021. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 1,2.

Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.